Motion

1983/84:738

Bertil Fiskesjö m. fl.
Inriktningen av den statliga utredningsverksamheten m. m.

Det primära syftet med det offentliga utredandet är att åstadkomma ett allsidigt och konstruktivt beslutsunderlag. De statliga utredningarna är således ett betydelsefullt led i förberedelserna för regeringens förslag och riksdagens beslut.

Samtidigt innebär utredningsverksamheten en fortgående undersökning och kartläggning av tillståndet i landet inom skilda sektorer och problemområden. Därmed skapas ett värdefullt underlag för kunskapsspridning och allmän debatt i samhällsfrågorna. Utredningsväsendet är således en viktig allmän samhällsangelägenhet.

Regeringen har angett och också i betydande utsträckning genomfört förändringar av inriktningen av utredningsverksamheten. Syftet med detta har sagts vara att nå ökad snabbhet och effektivitet. Detta allmäna syfte är självklart behjärtansvärt.

Metoden att ange en tidsram – normalt högst två år – för utredningarnas arbete, ansluter vi oss till. Förslag om detta har tidigare framförts från centern, och för många utredningar har också tidsramar angetts under senare år. Ett viktigt moment, som också införts under senare år, är att utredningarna skall göra beräkningar över vad utredningsförslagen kan komma att kosta om de realiseras. Även denna ordning bör bibehållas.

Vi har också tidigare föreslagit att utredningar där så är möjligt och lämpligt bör representera utarbetade alternativa förslag som underlag för remissbehandling och debatt. Också detta har under senare år prövats i en del fall. Det är en utveckling som enligt vår mening bör fortsätta.

Det huvudsakliga inslaget i regeringens uttalade ambitioner vad gäller utredningsväsendet är dock att en allt större del av verksamheten skall ske internt i departement och ämbetsverk.

Flera av de utredningar som regeringen satt i gång, sedan den tillträdde, har också lagts direkt under tjänstemän i regeringskansliet. Den kraftiga utökningen av personalen bl. a. i statsrådsberedningen är ett uttryck för samma ambition.

En följd av denna koncentration till kanslihuset kan bli – som illustrerats av flera fall sedan hösten 1982 – att regeringen lägger förslag som knappast alls är utredda samt att man försummar remissbehandling och lagrådsgranskning.

Det som sker är således en återgång till den ordning som i så hög grad rådde före regeringsskiftet 1976. Effekten blir en centralisering och därmed också en ökad avskärmning av utredningsverksamheten. Denna verksamhet blir i första hand en angelägenhet för kanslihuset och byråkratin. Bl. a. blir oppositionen utestängd.

Under de regeringar centern medverkat i har trenden varit den motsatta. Bl. a. har inslaget av parlamentariker och andra representanter från olika politiska partier ökat krftigt under senare år. Denna utveckling riskerar nu att brytas. Detta anser vi är olyckligt ur allmän demokratisk synpunkt och med hänsyn till de funktioner som utredningsväsendet skall fylla.

Med den betydelse som utredningarna vanligen har för de kommande besluten är det enligt vår mening mycket viktigt, att verksamheten i större frågor bedrivs av fristående utredningar under medverkan av representanter från olika åsiktsriktningar och intressen i samhället. Detta tillför utredningsarbetet kunskaper och erfarenheter av annat slag än vad som representeras av byråkratin. Men det är också viktigt därför att representation i utredningar ger de medverkande effektiv insyn i och fördjupade kunskaper om olika verksamhetsområden och samhällsproblem.

För frågornas behandling i riksdagen inför de slutliga besluten är detta naturligtvis av stor vikt. Men det är också av stor beydelse för en mångsidig och kvalificerad debatt ute i samhället. Detta gäller för såväl partier och organisationer som massmedia.

Det är således enligt vår mening av olika skäl angeläget att huvudparten av utredningsverksamheten även fortsättningsvis sker i s. k. parlamentariska utredningar.

En omsorgsfull utredningsprocess är således en viktig förutsättning för riksdagens arbete och för lagstiftningens kvalitet. Men detta gäller också andra inslag i beredningsarbetet.

Av särskild vikt härvidlag är remissförfarandet och lagrådsgranskningen. Under tiden från regeringsskiftet 1982 finns en lång rad fall då regeringen lagt förslag i riksdagen utan att förslagen varit föremål för remissbehandling och/eller lagrådsgranskning. Skyndsamheten har getts företräde framför noggrannheten. Mot detta finns det anledning att reagera eftersom det ger riksdagen ett bristfälligt beslutsunderlag. Förfarandet korresponderar dessutom dåligt med intentioner och regler i gällande författning.

Med hänvisning till det anförda hemställer vi

att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om utredningsväsendet och beredningen av regeringsrärenden.

Stockholm den 19 januari 1984

BERTIL FISKESJÖ (c)

SVEN-ERIK NORDIN (c)
BENGT KINDBOM (c)

SIGVARD PERSSON (c)
MARTIN OLSSON (c)

MARIANNE KARLSSON (c)
KERSTI JOHANSSON (c)

INGER JOSEFSSON (c)
KARIN SÖDER (c)

ELVING ANDERSSON (c)
GUNILLA ANDRÉ (c)